

eller om der hertil maatte kræves en Grundlovsforandring. Et Flertal paa fire Medlemmer, deriblandt Professor Brusewitz, holdt paa, at en Grundlovsændring ikke var nødvendig dertil, medens to, deriblandt Professor Edén, hævdede det modsatte. Resultatet blev imidlertid, at Kommissionen endrægtigt samlede sig om at indstille at gaa Grundlovsændringsvejen.¹⁾ Og denne Indstilling fulgte Rigsdagen, skønt der endnu i 1920 indenfor det af begge Kamre valgte Konstitutionsudvalg havde været et overvældende Flertal af 18 Medlemmer mod 2 for den Opfattelse, at en Grundlovsændring ikke var nødvendig. De paagældende Grundlovsændringer vedtoges i 1922, derefter gaves der en særlig Lov om Afholdelse af en konsultativ Folkeafstemning om Indførelse af Spiritusforbud, og først derefter afholdtes Folkeafstemningen, der gik Forbudet imod.

Man kan næppe tænke sig en klarere Anerkendelse af den Grundsætning, at hvor der foreligger begrundet Tvivl om en Lovs Grundlovmæssighed, bør man gaa Grundlovsvejen. Dette udelukker naturligvis ikke, at der ogsaa i Sverige, skønt der paa den svenske Rigsdag findes et særligt Grundlovsudvalg, undertiden kan slippe Lovforslag igennem, uden at Spørgsmaalet om deres Grundlovmæssighed rejses eller nærmere prøves, hvilket jo navnlig kan ske, hvor en Lov drives igennem i stor Hast. Saaledes maa det sikkert forklares, at i Sverige en Aldersgrænse for alle fast ansatte Tjenestemænd, derunder ogsaa for Dommere, gennemførtes ved almindelig Lov. Men til Gængæld har Tilfældet i Norge i 1911 særlig Interesse. I Norge er Dommere i Grundloven ligesom i Sverige ikke stillet anderledes end de fleste andre fast ansatte Embedsmænd, og om dem alle gives der kun den almindelige Bestemmelse i Grundlovens § 22, at de ikke maa afsættes uden ved Dom. Den almindelige Opfattelse var derfor, at det ikke var i Strid hermed, at der kunde indføres en fast Aldersgrænse, og ved et Par Love af 1895 og 1896 indførtes da ogsaa en Aldersgrænse for visse Embedsmænd (fastlønnede Officerer og Lærere i den højere Skole). Men da der dog var rejst Tvivl om Grundlovmæssigheden deraf, fandt man det i 1911 rigtigt, inden man gik videre dermed, at vedtage en særlig Grundlovsbestemmelse, hvori det udtrykkeligt hjemles, at alle Embedsmænd uden foregaaende Dom kan afskediges, naar de har naaet en ved Lov fastsat Aldersgrænse. Og først derefter gennemførtes en almindelig Aldersgrænse, gældende for alle Embedsmænd, derunder ogsaa for Dommere, ved Loven af 14. Maj 1917.

Fra Tyskland kan f. Eks. nævnes, at Rigsloven af 8. Maj 1920 om Fredning af Rigsdagens og Landdagens Bygninger, hvorefter alle Forsamlinger og Optog, medmindre Tilladelse dertil er givet, er forbudt i en vis Omkreds udenom de fredede Parlamentsbygninger, blev givet efter Reglerne for Forfatningsændring, fordi det formentlig med Grund kunde hævdes, at deri laa en Afgivelse fra Bestemmelsen i den tyske Rigsforfatning af 1919, Art. 123, hvorefter alle Tyskere har Ret til uden Anmeldelse eller særlig Tilladelse at forsamle sig fredeligt og ubevæbnede²⁾. Fra Østrig kan nævnes, at da det af Forbundskansler Seipel i 1922 fremsatte „Genopbygningsforslag“, som Regeringen vilde gennemføre ved almindelig Lov, af Oppositionen i Nationalraadet, det socialdemokratiske Parti, stempledtes som grundlovsstridigt, og da Oppositionen endog truede med, hvis Forslaget vedtoges, at føre Spørgsmaalet frem for Forfatningsdomstolen, blev Regeringen, uagtet den søgte at støtte sin Paastand om Forslagets Grundlovmæssighed ved Udtalelser fra forskellige Ekspertes, betænkelig, saa meget mere som ogsaa den af Folkeforbundsraadet, der skulde stille Garanti for et stort Laan til Østrigs Genopbygning, nedsatte Kommission udtalte, at Forslagets Forenelighed med Forfatningen var tvivlsom. Regeringen opgav da at drive Forslaget igennem ved almindelig Lov og fremsatte i Stedet et Forslag til en overordentlig Fuldmagtslov, der skulde vedtages efter Reglerne for Forfatningsændring, uagtet det dertil nødvendige Totrediedelsflertal var meget vanskeligt og ogsaa viste sig meget vanskeligt at opnaa³⁾.

1) Se Betänkande och förslag angående konsultativ folkomröstning, Uppsala 1921.

2) Jfr. *Anschütz*: Die Verfassung des deutschen Reiches vom 11. August 1919, Berlin 1930, S. 503.

3) Se *Herbert Tingsten*: Konstitutionella fulmaktslagar i modern parlamentarism, Lund 1926, S. 107 fig.